

Łukasz Ćwikła

W sprawie agresji krzyżackiej na dobra kościelne w Łęczycy, Uniejowie i Sieradzu w 1331 r. : w świetle akt procesu polsko-krzyżackiego z 1339 r.

Łódzkie Studia Teologiczne 22, 45-51

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ŁUKASZ ĆWIKŁA
Łódź

W SPRAWIE AGRESJI KRZYŻACKIEJ NA DOBRA KOŚCIELNE
W ŁĘCZYCY, UNIEJOWIE I SIERADZU W 1331 R.
W ŚWIETLE AKT PROCESU POLSKO-KRZYŻACKIEGO Z 1339 R.

W 1331 r. król Władysław Łokietek toczył z Zakonem Krzyżackim walki, które wypełniły ostatnie lata jego panowania. Działania zbrojne nie ominęły również centralnych ziem Królestwa Polskiego. Druga wyprawa Zakonu Krzyżackiego na władztwo Łokietka ruszyła we wrześniu 1331 r. Głównym teatrem działań wojennych w tym czasie były ziemie łeczycka oraz sieradzka. W czasie napadu ucierpiały grody, ludność miejscowa, a także tamtejsze kościoły.

Kolejny władca – Kazimierz Wielki – na początku 1338 r. wystosował pismo do Stolicy Apostolskiej w celu wytoczenia rozprawy sądowej przeciwko Zakonowi Krzyżackiemu. Bullą z 4 maja 1338 r. papież Benedykt XII powołał sędziów papieskich w osobach Galharda de Carceribus oraz Piotra, kanonika w Annecy we Francji. Władca za wszelką cenę chciał odzyskać utracone na rzecz Zakonu terytoria. Przedmiotem sporu było bowiem Pomorze Gdańskie, ziemia chełmińska, kasztelania michałowska, ziemia dobrzyńska oraz Kujawy. Proces rozpoczął się 4 lutego 1339 r., wyrok – na mocy którego Zakon miał zwrócić zagarnięte ziemie i wypłacić odszkodowanie w wysokości 200 000 grzywien – został ogłoszony 15 września 1339 r. w kościele św. Jana w Warszawie¹.

Sprawa wytoczona Zakonowi Krzyżackiemu znajduje się w wydawnictwie źródłowym *Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum*, czyli *Spory i sprawy pomiędzy Polakami a Zakonem Krzyżackim*². W wydaniu tym znajduje się dokumentacja poświęcona procesowi wraz z trzydziestoma artykułami oskarżenia włącznie. Kluczowe w niniejszym artykule są: XXI artykuł oskarżenia dotyczący Łęczycy i ziemi łeczyckiej³, XXII artykuł oskarżenia do-

¹ J. Wyrozumski, *Kazimierz Wielki*, wyd. 3, Wrocław 2004, s. 71–73.

² *Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum*, t. 1, wyd. I. Zakrzewski, Poznań 1890.

³ Tamże, s. 97: *Item probare intendit, quod prefati magister et fratres eodem tempore cum eodem exercitu aggressi civitatem sive opidum munitum in Lancicia regni Polonie, illud concremarunt et spoliaverunt, et per totum eius territorium et districtum villas eodem modo, et quod hoc est notorium.*

tyczący położonego w ziemi sieradzkiej Uniejowa⁴, XXIII artykuł oskarżenia dotyczący Sieradza⁵.

W sprawie Łęczycy swoje zeznania złożyło 8 świadków. Z ich relacji wynika, że miasto zostało złupione i spalone przez najeźdźców wraz z kościołem parafialnym św. Andrzeja Apostoła, kościoła pw. św. Jana Chrzciciela oraz budynków i klasztoru Dominikanów⁶. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że tylko trzech świadków stwierdziło wprost, że w czasie agresji krzyżackiej ucierpiały kościoły oraz klasztor. Należeli do nich:

- Rycerz Jan z Kisielewa zeznał, że w Łęczycy był później, ale mimo to widział skutki agresji krzyżackiej, ponieważ miasto oraz kościół wraz z klasztorem Dominikanów były wtedy spalone (*postmodum fuit in Lancicia, et tunc vidit dictum opidum crematum et ecclesiam et monasterium Predicatorum ibidem et ecclesiam eorundem*)⁷.

- Bogusław z Sandomierza, kantor łęczycki i kanonik gnieźnieński, stwierdził, że *Cruciferi cum eorum exercitu valido opidum in Lancicia cremaverunt et spoliaverunt* i stojąc na wieży kościoła św. Aleksego (*stando in turri ecclesie sancti Alexii*) widział ich wojsko idące na Łęczycę (*vidit eos et exercitum eorum euntem ad opidum Lanciciense*), którą najpierw ograbili, a później podłożywszy ogień całą spalili (*ubi posuerunt ignem, prius eo spoliato, et eum totum cremaverunt et combuxerunt*) wraz z tamtejszym kościołem parafialnym i klasztorem dominikanów (*cum ecclesia parochiali et monasterio Predicatorum ibidem*)⁸.

- Gocwin Rykalicz, mieszczanin szadkowski, oświadczył, że nie był w Łęczycy w momencie, gdy zaatakowali ją krzyżacy (*non fuit presens illo tunc in Lancicia, quando fuit spoliatum et crematum per dictos Cruciferos*), ale dobrze wie i to z całą pewnością (*bene scit pro certo*), że była przez nich spalona i obrabowana wraz z kościołami (*fuit crematum et spoliatum cum ecclesiis*), opowiadali bowiem o tym uczestniczący w napadzie na Łęczycę krzyżacy, którzy powrócili do Uniejowa, gdzie on stał z resztą wojsk (*retulerunt sibi socii dicti exercitus qui fuerant missi per provinciale ad spoliandum et cremandum dictum locum de Lancicia*)⁹.

W kwestii agresji krzyżackiej na Uniejów (główne siły krzyżackie dotarły do miasta 18 września) zeznania złożyło 12 świadków. Wśród nich znaleźli się także ci,

⁴ Tamże, s. 97: *Item probare intendit, quod idem magister et fratres eodem tempore cum eodem exercitu agressi opidum Uneyow regni Polonie munitum et castrum eius, igne concremaverunt et spoliaverunt eodem modo cum omnibus villis ipsius territorii et districtus, et quod hoc est notorium.*

⁵ Tamże, s. 97: *Item probare intendit, quod idem magister et fratres cum eodem exercitu et tempore continuato agressi opidum Syradie et eius castrum regni Polonie, ipsum cum ecclesia et monasterio fratrum Predicatorum igne concremaverunt eodem modo cum omnibus villis territorii et districtus eiusdem, et quod hoc est notarium.*

⁶ J. Szymczak, *Źródła pisane do dziejów średniowiecznej Łęczycy*, w: *Zapiski, wykopaliska, mapy. Źródła do dziejów Łęczycy. Materiały z sesji naukowej w Łęczycy dnia 26 kwietnia 2012 roku*, red. L. Sztompka, M. Żemigala, Łęczycza 2012, s. 24–25.

⁷ *Lites...*, t. 1, s. 204; J. Szymczak, dz.cyt., s. 25.

⁸ *Lites...*, t. 1, s. 205; J. Szymczak, dz.cyt., s. 25.

⁹ *Lites...*, t. 1, s. 272; J. Szymczak, dz.cyt., s. 25; S. Zajączkowski, *Polska a Zakon Krzyżacki w ostatnich latach Władysława Łokietka*, Lwów 1929, s. 227.

którzy znaleźli się po stronie nieprzyjaciela. O zniszczeniach i rabunku dóbr kościelnych wspomina bezpośrednio siedmiu świadków.

- Stefan, prepozyt płocki, stwierdził, że był w wielu miejscowościach (*dixit eciam se fuisse postmodum in multis locis*), które widział wraz z kościołami oraz klasztorami spalone i opustoszałe (*que vidit cremata et desolata cum ecclesiis et monasteriis eorumdem*). Zapytany o owe miejscowości, odpowiedział, że widział Uniejów, Pyzdry, Gniezno oraz Słupcę, które były spalone przez krzyżaków wraz z kościołami (*Interrogatus, que fuerunt seu sunt illa loca, respondit, quod in Uneyow et in Pisdr et in Słupcza et in Gnezna, que loca vidit cremata cum ecclesiis per dictos magistrum et fratres Cruciferos et eorum exercitum*)¹⁰.

- Wacław, podczaszy sieradzki, zeznał, że widział krzyżaków i był obecny, gdy oni wraz z wojskiem spalili gród, miejscowość i kościół w Uniejowie (*vidit eos et presens fuit, quando ipsi Cruciferi cum eorum exercitu cremabant castrum, locum et ecclesiam de Uneyow*)¹¹.

- Bogusław Łazęka zeznał, że widział i był obecny, gdy krzyżacy wraz z wojskiem wkroczyli do Uniejowa i złupili oraz spalili gród, miasto i kościół, ponieważ był w ich wojsku (*vidit et presens fuit quando dicti Cruciferi et eorum exercitus dictum opidum Uneyow intraverunt, quia ipse testis qui loquitur tunc de eorum exercitu erat*)¹².

- Gocwin Rykalicz, mieszczanin z Szadku, stwierdził, że widział i był obecny, gdy krzyżacy wraz z wojskiem wkroczyli do miasta, złupili je oraz spalili wraz z kościołami, ponieważ był w ich wojsku i z krzyżakami brał do niewoli wielu szlachetnych, których zdołali znaleźć w tej miejscowości, wywlekając ich i zabierając (*vidit et presens fuit quando dicti Cruciferi cum eorum exercitu dictum opidum intraverunt, spoliarunt et cremaverunt, quia de eorum exercitu errat unus, cum ecclesia ibidem, quia cum ipsi Cruciferri cepissent omnia bona que potuerunt invenire in dicto loco et extraxissent et secum asportassent*)¹³.

- Michał Łazęka, rycerz z ziemi łeczyckiej, był w wojsku krzyżackim (*vidit et presens fuit in dicto exercitu dictorum Cruciferorum*) oraz widział, jak krzyżacy złupili i spalili miasto i gród w Uniejowie wraz z kościołami oraz wiele wsi w pobliżu, gdyż po złupieniu podpalali je i niszczyli (*et vidit quando dicta opida spoliaverunt et cremaverunt et castrum in Uneyow et ecclesias in eisdem et omnes villas in circuitu, quia quamcunque villam inveniebant, eam spoliabant et postmodum incendebant et cremabant*)¹⁴.

- Pielgrzym z Zajązkowa stwierdził, że krzyżacy wraz z wojskiem złupili oraz spalili miasto i gród Uniejów wraz z tamtejszym kościołem i wsiami (*Cruciferi de Prussia cum eorum valido exercitu opidum et castrum Uneyow spoliarunt et cremaverunt cum ecclesia ibidem et villis*). Zapytany, skąd to wie, odpowiedział, że widział to i był obecny w wojsku krzyżackim (*Interrogatus quomodo hoc scit, dixit, quia ipse (sic) testis (sic) qui locuitur vidente et presente in dicto exercitu cum dictis Cruciferis*)¹⁵.

¹⁰ *Lites...*, t. 1, s. 193.

¹¹ Tamże, s. 223.

¹² Tamże, s. 258.

¹³ Tamże, s. 273.

¹⁴ Tamże, s. 276.

¹⁵ Tamże, s. 310.

• Mikołaj, wojski sieradzki, stwierdził, że krzyżacy wkroczyli wraz z wielkim i silnym wojskiem do Uniejowa (*fratres Cruciferi cum suo magno et valido exercitu et feroci venerunt et intraverunt hostiliter ad locum de Uneyow*), zrabowali wszystkie dobra i rzeczy, które znajdowały się w mieście i kościele (*et acceptis omnibus bonis et rebus quas potuerunt invenire in eo et in ecclesiis eiusdem loci*). Miasto oraz gród, który posiadał drewniane umocnienia, a także kościół i obwarowania z otaczającą wszystko wokół sofą, zniszczyli i podpalili (*dictum locum de Uneyow et eius castrum, quod errat plancatum et plancatus, et ecclesiam, et villas seu fossatis circumdatus et circumdatum, igne concremaverunt et incenderunt*)¹⁶.

Zeznania dotyczące agresji krzyżackiej na Sieradz złożyło 12 świadków. Wspominają oni o spaleniu budowli sakralnych, a także o grabieży kościoła parafialnego Wszystkich Świętych, a także kościoła i klasztoru Dominikanów¹⁷.

• Andrzej, kanclerz kościoła poznańskiego (zeznawał w stosunku do artykułów XXII i XXIII), stwierdził, że widział spalone miasta (o których mowa w artykułach) wraz z kościołami i klasztorem Dominikanów w Sieradzu (*fuit in dictis opidis et vidit ea concremata cum ecclesiis eorum et monasteriis Predicatorum in Siradia*)¹⁸.

• Urban, podczaszy łęczycki, zeznał, że widział, jak krzyżacy, podłożywszy ogień, spalili miasto wraz z kościołem i klasztorem Dominikanów (*vidit quando cremaverunt et incenderunt illud cum ecclesia et monasterio fratrum Predicatorum ibidem*)¹⁹.

• Walerian, proboszcz w Charłupii (zeznawał w stosunku do artykułów XXIII i XXIV w.) widział krzyżaków wkraczających do Sieradza, którzy następnie złupili wszystkie dobra i spalili tamtejszy gród oraz wiele wsi w pobliżu miasta, a także kościoły w Sieradzu (*ecclesias in Siradia*)²⁰.

• Bogusław Łazęka zeznał, że krzyżacy spalili i złupili miasto i gród w Sieradzu wraz z tamtejszym kościołem (*Cruciferi de Prussia cum eorum exercitu cremaverunt et spoliarunt opidum cum castrum Siradie cum ecclesia ibidem*)²¹.

• Mikołaj, przeor w Sieradzu i inkwizytor w Wielkopolsce, zeznał, że mistrz i bracia Zakonu Krzyżackiego wraz z wojskiem złupili i spalili miasto Sieradz wraz z grodem oraz kościół i klasztor Dominikanów, a także wiele wsi w pobliżu miasta (*magister et fratres Cruciferi cum eorum exercitu opidum Siradie et castrum spoliarunt et cremaverunt cum ecclesia ibidem et monasterio fratrum Predicatorum et omnes villas adiacentes dicto opido*). Zapytany, skąd o tym wie, odpowiedział, że był wówczas i jest zresztą do tej pory przeorem w Konwencie Dominikanów w Sieradzu (*interrogatus de causa sciencie dixit, quia ipse testis qui loquitur erat illo tunc et adhuc est prior in dicto loco de Siradia in conventu eorum Predicatorum*) i gdy Krzyżacy przybyli wraz z wojskiem do Sieradza, ażeby złupić i spalić miasto, świadek, płacząc, padł do nóg komtura elbląskiego, które-

¹⁶ Tamże, s. 224; J. Szymczak, *Uniejów do schyłku XVI wieku*, w: *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 1995, s. 68.

¹⁷ J. Szymczak, *Napad krzyżacki na Sieradz w aktach procesu z 1339 r.* [w druku], s. 3 [z maszynopisu].

¹⁸ *Lites...*, t. 1, s. 175; J. Szymczak, *Napad krzyżacki na Sieradz...*, s. 3.

¹⁹ *Lites...*, s. t 1, s. 200.

²⁰ Tamże, s. 245–246.

²¹ Tamże, s. 258.

go dobrze znał, gdyż był niegdyś przeorem w Elblągu. Błagał go, by ten, przez wzgląd na Boga powstrzymał się od łupienia i palenia Sieradza (*et cum venissent dicti Cruciferi et eorum exercitus ad locum predictum ut ipsum spoliarent et cremarent, prout faciebant in aliis locis per que transiebant, et cum inciperent eum spoliare et spoliarent, ipse loquitur testis flendo procidit et prostravit se ad pedes commendatoris de Elbingo dicti Ordinis Cruciferorum, quem noverat et noticiam suam habuerat quando ipse testis qui loquitur fuit prior in Elbingo, et rogavit eum et supplicavit, ut parceret propter Deum dicto loco de Siradia ne eum spoliarent nec cremarent*). Komtur odpowiedział w języku pruskim: *neprest*, co oznaczało, że nie rozumie i nie zgodził się wysłuchać jego prośb (*rogavit eum et supplicavit, ut parceret propter Deum dicto loco de Siradia ne eum spoliarent nec cremarent, qui respondit sibi in Pruthenico: neprest, id est: non intelligo, et noluit eum audire nec preces suas*). Krzyżacy zabrali ze sobą wiele dóbr należących do konwentu i kościoła. Świadek widział, jak zabrali szaty liturgiczne, kielichy mszalne, w tym jeden pozłacany, relikwiarz srebrny pozłacany z drzazgą Krzyża Świętego, szaty biskupie, konie oraz wiele innych dóbr należących do konwentu i miasta (*captis secum omnibus bonis dicti conventus et ecclesie, videlicet sacris vestibus, calicibus, uno dearuato, et una cruce de argento dearuata cum cruce Domini et vestibus sacerdotalibus et equis et omnibus aliis bonis dicti conventus et dicti opidi*). Rozbili wszystkie skrzynie w kościele, do których ludzie przynosili swoje rzeczy i zabrali ze sobą wszystko, co w nich było (*fractis omnibus cistis quas portaverant homines dicti loci ad ecclesiam eorum cum rebus eorum et captis omnibus bonis que erant in eis et secum asportatis*). Podłożyli ogień i spalili miasto wraz z grodem (*opido et castro ignem posuerunt, incenderunt et cremaverunt*). Świadek stwierdził też, że gdy krzyżacy wkroczyli do miasta wraz z wojskiem, on celebrował mszę w kościele i gdy udzielał błogosławieństwa natychmiast wtargnęli do kościoła, a także ograbili i ogołocili kobiety przed ołtarzem (*dixit eciam, quod ipsi Cruciferi et eorum exercitus cum venissent ad dictum opidum, ipse testis celebrabat missam in ecclesia eorum, et cum in fine misse dedisset benedictionem, ipsi statim intraverunt ecclesiam eorum et mulieres ibidem in ecclesia ante altare spoliaverunt et nudaverunt*). Obrabowali także świadka oraz wielu jego współbraci (*et ipsum testem qui loquitur et omnes fratres suos spoliaverunt*). Stwierdził także, że zabrali im wszystkie szaty, które zdołali znaleźć w celach współbraci oraz w konwencie, rozbili również skrzynie i zabrali ze sobą to, co w nich było (*et aliis vestibus eorum quas potuerunt invenire in cellis eorum et infra conventum, et eis cistas fregerunt et que erant in eis secum asportaverunt ut dixit*). Widział wielu ludzi zabitych przez Krzyżaków, których następnie on oraz jego współbracia pochowali. Stwierdził też, że pohańbili wiele kobiet oraz panien. Zapytany, skąd o tym wie, odpowiedział, że wiele z nich żaliło się mu na spowiedzi oraz innym braciom z konwentu (*vidit in dicto loco multos homines interfectos per dictos Cruciferos quos ipse testis qui loquitur et fratres sui conventus ibidem sepeliverunt ut dixit. [...] Dixit eciam quod multas mulieres et virgines opreserunt et violarunt ibidem ut dixit*)²².

²² Tamże, s. 263; Ł. Ćwikła, *Agresja krzyżacka na ziemie centralne Królestwa Polskiego w świetle wybranych zeznań świadków procesu warszawsko-uniejowskiego z 1339 r.* [w druku], s. 7–9 [z maszynopisu].

• Zbylut z Gołańczy, kasztelan nakielski, stwierdził, że krzyżacy – co prawda – nie spalili kościoła Dominikanów, ale ich klasztor (*ecclesiam Predicatorum in Siradia non cremaverunt, sed monasterium eorum*)²³.

• Bogumił, wikary kościoła św. Mikołaja w Sieradzu, zeznał, że przebywał w mieście w czasie agresji krzyżackiej. Widząc nieprzyjaciela, schronił się w kościele Wszystkich Świętych, w którym znajdowało się także wiele kobiet, i ubrany w szaty pontyfikalne trzymał w ręku św. hostię (*intravit ecclesiam Omnium Sanctorum que est infra dictum opidum [Siradia], ad quam confugerant quam plurime mulieres dicta loci, et in dicta ecclesia induit albam et stolam, recepit et Corpus dominicum in manibus suis et stetit ante altare tenens semper secum Corpus Domini*). Krzyżacy, wpadłszy do kościoła, nie zważywszy na niego, zaczęli rabować skrzynie, które złożyła tam miejscowa ludność, by uchronić je przed grabieżą (*cistas seu archas depositas infra dictam ecclesiam per homines dicta loci cum rebus suis ad salvandum et custodendum ea fregerunt et res quas invenerunt in eis secum portaverunt et rapuerunt*). Całe miasto spłonęło wraz z klasztorem Dominikanów (*opidum de Siradia cum claustro Predicatorum*). Z pożogi uratowało się tylko 12 chałup, kościół Dominikanów i parafialny Wszystkich Świętych (*nihil remansit in eo nisi XII tuguria et ecclesia Predicatorum et ecclesia Omnium Sanctorum*)²⁴.

• Mincerz Paweł, obywatel miasta Sieradza, widział *quod mulieres que fugierant ad dictam ecclesiam spoliaverunt et aliquas denudaverunt omnino sicut digitum in manu, et omnes cistas seu archas que erant in ecclesiam portate per cives dicti opidi cum rebus suis fregerunt et res que erant in eis secum portaverunt*. Krzyżacy spalili także kościół dominikański wraz z przechowywanymi tam skrzyniami, w których znajdowały się rzeczy mieszczan. Następnie krzyżacy spalili miasto oraz inne zabudowania dominikańskie²⁵.

• Czesław Wojaszyc zeznał, że krzyżacy po obrabowaniu spalili miasto wraz z zabudowaniami dominikańskimi. Wcześniej zabrali zostawione przez mieszczan ich mienie w kościołach: dominikańskim i parafialnym Wszystkich Świętych. Gdy płonął dom świadka, on zbiegł do klasztoru Dominikanów i widział, jak ograbili kobiety, wśród których znajdowała się jego małżonka (*et vidit mulieres spoliatas et denudatas omnino sicut digitum in manu per dictos Cruciferos, inter quas fuit uxor ipsius testis*)²⁶.

• Piotr, zwany Natura, zeznał, że wiedział o złupieniu mienia mieszkańców miasta, które znajdowało się w depozycie w kościołach: dominikańskim i parafialnym, a także o zrabowaniu rzeczy kościelnych (*res sacra et ornamenta ecclesie eorum secum portaverunt*)²⁷.

• Waclaw, dominikanin sieradzki, zeznał, że w chwili najazdu znajdował się w kościele klasztornym i widział, jak krzyżacy dokonali grabieży mienia złożonego przez mieszczan. W tymże kościele oraz w kościele Wszystkich Świętych krzyżacy

²³ *Lites...*, t. 1, s. 326.

²⁴ Tamże, s. 369–370; J. Szymczak, *Napad krzyżacki na Sieradz...*, s. 5–6.

²⁵ *Lites...*, t. 1, s. 370; J. Szymczak, *Napad krzyżacki na Sieradz...*, s. 6.

²⁶ *Lites...*, t. 1, s. 371; J. Szymczak, *Napad krzyżacki na Sieradz...*, s. 6.

²⁷ *Lites...*, t. 1, s. 372; J. Szymczak, *Napad krzyżacki na Sieradz...*, s. 7.

ograbili mężatki (*et mulieres in dicta ecclesia spoliaverunt et denudaverunt penitus aliquas in eadem et eciam in ecclesia Omnium Sanctorum dicti opidi*)²⁸.

• Jan Romka, dominikanin sieradzki, zeznał, że gdy krzyżacy wpadli do miasta, uciekł do lasu i z wysokiego drzewa widział, jak spalili gród oraz miasto (*fugiit ad silvam, et in silva ascendens unam altam arborem vidit castrum et opidum cremari per dictos Cruciferos*). Wróciwszy z lasu, zauważył, że brakowało wielu rzeczy w kościele i zakrystii, w tym jednego pozłacanego kielicha (*unum calicem deauratum*), a także koni klasztornych²⁹.

Podsumowując zniszczenia dokonane przez Zakon Krzyżacki w czasie najazdu, należy stwierdzić, że najczęściej świadkowie wspominali o spaleniu i rabunku dóbr kościelnych. Analizując poszczególne relacje, można pokusić się o w miarę szczegółowe wyliczenie strat, jakie poniosły kościoły: kielichy mszalne, mszały, księgi, szaty liturgiczne, krzyże, obrazy, a nawet konie klasztorne. Zatem kościoły w Łęczycy, Uniejowie i Sieradzu ucierpiały w czasie agresji krzyżackiej w sposób znaczący. W czasie najazdu ucierpiała także miejscowa ludność, gdyż krzyżacy rabowali mienie pozostawione przez nią w świątyniach. Relacje powyższe stanowią dla historyka ciekawy materiał badawczy, tym bardziej, że zeznania złożyli także ci, którzy znajdowali się po stronie nieprzyjaciela, co sprawia, że informacje te są bardziej wiarygodne.

IN THE QUESTION OF THE ORDER OF THE TEUTONIC KNIGHTS' INVASION OF CHURCH GOODS IN ŁĘCZYCA, UNIEJÓW AND SIERADZ IN 1331

ACCORDING TO THE SUIT BILLS BETWEEN THE KINGDOM OF POLAND AND THE ORDER OF THE TEUTONIC KNIGHTS IN 1339

Summary

In 1331 Władysław Łokietek (the king of Poland) was at war with The Order of the Teutonic Knights. Łęczycza, Sieradz, Uniejów and nearby districts were invaded by The Order of the Teutonic Knights on September 1331. In the beginning of 1338 the new king Kazimierz sued the Teutonic Knights for the occupation of Gdańsk Pomerania, Chełmno Land, Michałów Land, Dobrzyń Land and Kujavia. The greatest part of this suit took place in Warsaw and Uniejów in 1339. The evidence from this lawsuit has been edited in 1896 and it is known as *Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum*. This publication turned out to be the main source of knowledge on the Teutonic Knights' invasion. In this article the author used following articles of accusation: XXI, XXII, XXIII.

The main issue of this article is to investigate the testimonies which provide information involving the invasion of the Kingdom of Poland. The testimonies reveal a wide range of war damages carried out by the Teutonic Knights. The Order of the Teutonic Knights robbed a lot of chalices, missals, ledgers, liturgical vestments and crosses. In addition to this the Teutonic Knights set fire to churches and castles. They murdered local population and raped women.

The testimonies seem to be credible, seeing as among them are the accounts of witnesses who belonged to the Teutonic Knights' units.

Słowa kluczowe: agresja krzyżacka, historia Łęczycy, Sieradza i Uniejowa

²⁸ *Lites...*, t. 1, s. 374; J. Szymczak, *Napad krzyżacki na Sieradz...*, s. 7.

²⁹ *Lites...*, t. 1, s. 375; J. Szymczak, *Napad krzyżacki na Sieradz...*, s. 7–8.